

Міністерство освіти і науки України  
Сумський державний університет

# **ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ІННОВАЦІЇ**

## **МАТЕРІАЛИ**

### **VII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

(Суми, 16–17 березня 2017 року)

Суми  
Сумський державний університет  
2017

## ОНТОЛОГІЯ НОМІНАТИВНИХ ТА КОМУНІКАТИВНИХ ОДИНИЦЬ

*Ковтун В., магістрант  
(Сумський державний університет)*

*Анохіна Т. О., докторант  
(Київський національний лінгвістичний університет)*

*Науковий керівник – д-р філол. наук, професор Швачко С. О.  
(Сумський державний університет)*

У лінгвістиці останніх років інтенсивно дискутуються питання мовленнєвих кодів, одиниць і категорій мови в їх психо-когнітивному вимірі «тут і тепер» - живої комунікації. Домінантними на часі є метазнаки: *дискурс, текст, комунікація, вербальні та невербальні засоби спілкування*. Значущим є осмислення номінативних одиниць (НО) на векторі адресант-адресат, вивчення їх системно-функціонального буття. Семіотичний (знаковий) характер НО є прозорим в їх наповненні оточенні та функціонуванні. НО включаються комунікативні одиниці (КО), інтегруються на текстових просторах та інгерентно націлюються на прагматичні інтенції. Об'єктом статті є дослідження природи НО та КО, предметом – їх спільні та ізоморфні риси в англомовному дискурсі. До універсальних феноменів належать слова, словосполучення та тексти. «Мова – найбільший духовний скарб, у якому народ виявляє себе творцем, передає нащадкам свій досвід і мудрість, перемогу і славу, культуру і традиції, думи і сподівання. Рідним словом народ і збагачує також світову культуру. Слово – наше повнокровне життя, невмируще джерело поступу. З цього невичерпного джерела мовець здобуває не тільки знання про навколишній світ, але й моральні і естетичні оцінки та уподобання народу.

У кожній мові спрацьовує вторинне конструювання на рівні слів, словосполучень та текстів. Вічним двигуном (лат. *perpetuum mobile*) у мові є словотвір, який діє без перепочинку щохвилини, щосекунди. Вічний двигун словотвору діяв, діє і діятиме повсякчас, поки з'являтимуться нові предмети, народжуватимуться нові слова і

мислі. Універсальними для НО різних мов є наявність поверхневої та глибинної структур, а також полі функціональність. Вивчення семасіологічних, ономасіологічних, епідегматичних, функціональних аспектів НО сприяє осмислення буття. Структурно-семантичне наповнення детермінується дією лінгвальних та екстралінгвальний факторів. Ця універсальна риса НО представлена дев'ятьма у мовних дискурсах. Основною відмінною НО від КО є опозиція відповідних функцій – називної та комунікативної. «Слово – основна структурно-семантична структура мови, яке співвідноситься з предметами, процесами, явищами дійсності, їхніми ознаками та ознаками між ними вільно відтворюються у мовленні й служать для побудови висловлення. Слова підлягають пролонгації

а), скороченню

б), компресії

в), лексикалізації та граматикалізації

г), які в результаті зазначених процесів модифікують поверхневу/глибинну структуру вихідних одиниць, збагачують обсяг мовного словникового корпусу.

Стабільними при цьому залишаються словотвірні моделі:

а) Happily enlarge (афіксація); blackboard, timetable (композиція); handicraft, englo-russian (інфіксація) snowman, Ms. Chairman, sportsman (напівсуфіксація);

б) story ← history, fence ← defence, fancy ← fantasy, Mr ← master, Sir ← senior, on the q.t. ← quiete, emote ← emotional, compete ← competition;

в) know how ← know how to do it, nonce ← then once used words, as ← all so, o'clock ← on clock, a fire ← on fire, branch ← breakfast and lunch, smog ← smoke and fog, fruice ← fruits and juice, goodbye ← God be with you.

г) Can-do-people, a-devil-may-care expression, a-tomorrow-die-feeling, God-knows-what-fancy, an-are you-out-of-your-shoes-look, a falls, a works, a boots, a colors, in her teens, different isms.

Морфеми зберігають у вторинному конструюванні свої форми вілними або спрощеними порівняй lovely, friendly, summerlike, hardship (hard and shape, sixteen (six and ten), sixty (six multiplied by ten), booklet (let by little), fashionable. Вторинні конструювання зберігають пам'ять первинних етимологічних витоків, творять чудеса стилістичні ефекти. Пор.

- *Yes, she's married to a real-estate agent and a good honest fellow, too.*

- *My gracious. Bigamy?*
- *What is the plural of man, Willie? Asked the teacher.*
- *Men, answered Wille.*
- *And the plural of child?*
- *Twins was the unexpected reply.*

Модифікація НО детермінується чинниками лексичного та граматичного оточення, наприклад: Fall in love – Fall out of love; To go in – to go out; To be in – to be out; To go to school – to go to the school; Bus school – school bus. To do on – to do off. Nose ring – finger ring; to pause to drink – to pause drinking; To do a room – to make a bed. To be reluctant – to be unreluctant.

Як видно із прикладів єдність граматичної конструкції не завжди передбачає ідентичні значення. Значущим є семантичне наповнення лексичних компонентів, наприклад *small beer* – *слабке пиво*, *small change* – *дрібні гроці*, *small comfort* – *слаба втіха*, *small deer* – *молоде покоління*, *small hours* – *години після півночі*, *small potatoes* – *щось дрібне незначне*, *small alex* – *самовпевнена людина*.

Модифікація слів, технології їх вторинного утворення одержали більш глибоке осмислення у науковій літературі в силу діючих традицій та методологічних тенденцій. Сьогодні увага лінгвістів до текстів як об'єктів дослідження, генерувала низку питань стосовно природи зазначених КО, їх типології та взаємодії з дискурсивними чинниками. НО та КО притаманні спільні тенденції буття. Вони відкриті процесам динаміки, змінюваності, пролонгації, скорочення, компресії, варіювання зазначені процеси позначенні відповідною специфікою, залежністю від лінгвальних та екстралінгвальних факторів. КО підпорядковують собі номінативні одиниці. Семіотичні знаки, якими є НО та КО, інтегруючись, актуалізують, комунікативні наміри. Спільними для НО та КО є наявність усних та писемних, первинних та вторинних форм, а також – взаємотрансформації. Девіація текстів збільшується за рахунок дії психо- соціо-лінгвокогнітивних чинників притаманних КО, які є вельми актуальними та перспективними у руслі генологічної проблематики. В умовах когнітивно-комунікативних тенденцій сьогоденної наукової парадигми зростає інтерес до текстової лінгвістики та її об'єктів (Приходько). Фактор антропоцентризму є ведучим на часі, бо немає розуму поза соціумом і немає соціуму поза розумом, немає розуму поза мовленням і немає мовлення поза розумом, немає мовлення поза особистістю, і немає особистості поза особистістю. КО можуть

розширяться та звужуватися, наприклад,: ‘Lilly used to have a proverb about wishes. How did it go?’ ‘Oh, yes’ ‘If wishes were horses than beggars would ride . Put beggars on horses and then – woe be tide’.

Вихідна структура прислів'я If wishes were horses, beggars would ride подається автором у розширеному коментуючому варіанті. Зазначеному процесі підвладні фразеологічні НО та КО, наприклад, *all cats are alike grey in the night - when candles are out all cats are grey* “ вночі всі коти бурі. *Be on ones p's and c's with - to mind ones pees and cues* бути обережним уважним. *Call the tune to pay the piper, to pay the piper and pay the tune* – задавати тон, хазяйнувати. *Care killed a/the cat, Care will kill a cat* – надмірні турботи хоч кого з ніг звалють (Баранцев, 79). *Curses are like chickens: they always come home to roost* – дати про себе знати *Haste makes waste – The less haste the more speed, the more haste the less speed*. Поспіх людям посміх.

Текстові модифікації детермінуються інтралінгвальними та інтерлінгвальними чинниками. Тематична представленість КО не обов'язково відповідає їх граматичному наповненню. Релевантною є дія дискурсивних чинників , середовище, режим та стиль.

Зміна позиції компонентів є вельми значущим в процесі означення референтів, пор. *People come and go* (*Люди приходять і уходять*) *Come and go people* (*випадкові люди*); *Noses tell* (*п'яні люди*) (*пізнавати по носам*) :: *Tell noses!* (*Порахуй*) : : *Tell-tales* (*побрехеньки*):: *How do you tell them?* (*Як ви їх розпізнаєте?*):: *All told* (*всі разом*)

На часі сучасне мовознавство вивчає мовне спілкування яке складається з таких компонентів як мовець, адресат, повідомлення, специфіку контактів та коди повідомлення. Сучасна лінгвістика пов'язана з методологічним поворотом від класичної парадигми філософії свідомості, до посткласичної парадигми філософії комунікації як засобу досягнення порозуміння людей та з використанням природної мови. З огляду на це перспективним і актуальним вважаємо вивчення онтології номінативних та комунікативних одиниць, їх універсальних, спільних та відмінних рис.

1. Kobyakova I. Teaching Translation: Objective and Methods / I. Kobyakova, S. Shvachko // Advanced Education. - N 5 . - Kyiv: Kyiv Polytechnic Institute, 2016. - P. 9-13.

2. Швачко С. О. У царині номінативних і комунікативних одиниць / С. О. Швачко // Методологічні проблеми сучасного перекладу:

матеріали VIII Міжнародної науково-методичної конференції, 23-25 січня 2009 року / Ред.кол.: С. О. Швачко, І. К. Кобякова, С. В. Баранова, О. М. Медвідь. — Суми : СумДУ, 2009. — С. 133-135.  
3. Швачко С. О. Про деякі аспекти мовотворчої функції / С. О. Швачко, І. К. Кобякова // *Studia Germanica et Romanica*. Іноземні мови. Зарубіжна література. Методика викладання. – 2004. – Т.1, №2. – С.21-30.

## **ОСОБЛИВОСТІ ВЛАСНИХ ІМЕН У ГЕРМАНСЬКИХ МОВАХ**

*Лисенко С. В.*

*(Сумський державний університет)*

*Науковий керівник – ст. викладач Дегтярьова Л. І.*

Власні імена – антропоніми – є невід’ємною частиною фонових знань про мову та культуру. Вони зберігають у собі не лише лінгвістичну, але й культурно-історичну та лінгвокраїнознавчу інформацію. Антропонім, як одиниця мови, перш за все, слугує для номінації об’єктів соціальної дійсності. Суб’єктивність функціонування антропоніму проявляється у індивідуальності його вибору під час акту номінації, а також в асоціативному перенесенні суттєвих якостей об’єкта на значення самого антропоніму, що, у свою чергу, відображається на подальшому його функціонуванні. «Многослойная информация реверберуется в сознании и ментальности субъектов посредством смысловых ассоциативно-образных и эмоционально-оценочных компонентов» [2, с. 98-102].

Центральною проблемою ономастики є вивчення процесу номінації. Виходячи з семантичної природи власних імен (ВІ), серед лінгвістів виділяються дві точки зору: 1) власні імена не володіють значенням; 2) імена власні володіють значенням. При дослідженні лексикографічних джерел було виявлено, що власні імена у словникових статтях більше відносяться до лексеми «ім’я», тоді як трактування загальних можна знайти у розділі «назва». Власні назви є загально визнаними репрезентантами не лише національної мови, але й національної культури, що є складовою соціокультурного аспекту власних імен. Освоєння навколишнього світу людиною нерозривно пов’язує пізнання та оцінку вивчених явищ. У свідомості людини послідовно актуалізуються ті явища природи та реалії, які